

Spaanse zzp'ers en mkb-bedrijven zijn gemiddeld krap een dag per week kwijt aan bureaucratie. Foto: Angel Navarrete/Bloomberg

Bureaucratiekampioen Spanje zet het mes in papieren en procedures

Richard Hogenkamp

In het kort

- Binnen Europa is Spanje het land met de meeste bureaucratie, vooral nog op papier.
- Een bedrijf oprichten kan er negen maanden duren en demotiveert ondernemers.
- Het land heeft nu een minister benoemd die de papierwinkel en wachtrijen moet aanpakken en gaat digitaliseren.

Al jaren heeft Spanje de twijfelachtige eer boven aan een lijst te staan die geen enkele democratie graag aanvoert. Van alle Europese landen zijn bedrijven er de meeste tijd kwijt aan bureaucratie. Na decennia geklaag gaat er nu iets gebeuren. Spanje heeft sinds een paar dagen een speciale minister die het mes moet zetten in de papierwinkel en wachtrijen.

Nederlander Jeroen Oskam heeft in de bijna dertig jaar dat hij in Spanje woont en werkt in alle beruchte rijen gestaan. Eerst voor zichzelf, later ook voor zijn gezin, bedrijf EuroEconomics en de klanten van deze onderneming.

EuroEconomics begon op Oskams toenmalige piepkleine slaapkamer. Inmiddels heeft hij honderd mensen in dienst,

kantoren door heel Spanje en loodst zijn onderneming Nederlanders en Nederlandse en internationale bedrijven door het doolhof van de bureaucratie.

Oskam, veel Nederlanders in Spanje kennen hem als ‘Jeroen van de papieren’, is waarschijnlijk de best ingevoerde Nederlander in het bureaucratische Spaanse netwerk, waarvan hij nog steeds niet begrijpt waarom het zo moet.

Beruchte stempels

‘Vooral het oprichten van een bedrijf is in Spanje, vergeleken met andere Europese landen, een heel lang traject’, verzucht Oskam. ‘Alles moet je fysiek komen overleggen. Daarvoor moet je elke keer in de rij staan. En om in een rij te mogen staan, heb je een afspraak nodig die je alleen op gezette tijden en via een specifiek telefoonnummer mag maken. Bega je onderweg ergens een foutje, dan loopt het vast.’

Berucht zijn de stempels die in veel andere landen afgeschaft, maar in Spanje nog volop worden gebruikt. Oskam: ‘Op je papieren moeten er vier, vijf of zes staan. Elk van die stempels haal je op een andere plek, dus via een andere afspraak. De eerste stempels zijn niets waard als je de laatste niet hebt.’

Daarna is het verhaal niet over. Spaanse zelfstandigen zonder personeel en het Spaanse midden- en kleinbedrijf zijn per jaar gemiddeld 400 uur kwijt aan bureaucratie, oftewel per week gemiddeld bijna een werkdag, die ze dus niet besteden aan hun ondernemingen.

Tiende bolletje blauw

In 2018 maakte Karen Hensen kennis met de Spaanse bureaucratie toen ze restaurant Luxalad wilde openen in Málaga. Ze weet nog precies hoe het ging: ‘Ik stond in de rij toen ik van een ambtenaar hoorde dat op mijn papier het tiende bolletje blauw was, terwijl bij zijn loket het negende bolletje blauw had moeten zijn. Dus moest ik terug naar huis: de volgende mogelijkheid was over zeven weken.’

‘En voor het verkrijgen van mijn belastingnummer moest ik een Spaanse bankrekening hebben, maar om een bankrekening te kunnen openen, bleek ik een belastingnummer te moeten hebben.’

Hensen vocht zich er niettemin doorheen – met onverwoestbaar optimisme volgens eigen zeggen – en heeft inmiddels een keten met zes vestigingen, binnenkort zijn het er acht, waar mensen snel maar gezond kunnen eten, een antwoord op fastfoodformules.

Hensen moest zichzelf wel bij de les houden, vertelt ze. ‘De Spaanse bureaucratie kan je naar de keel grijpen. Dan kun je nog zulke sprankelende ideeën hebben, sommige ondernemers kunnen zoveel bureaucratisch geweld niet aan.’

Jeroen Oskam zou urenlang voorbeelden kunnen geven. ‘Elk bedrijf heeft uiteraard een locatie waar mensen achter bureaus aan het werk zijn. Maar hier in Spanje komt iemand controleren of er op zo’n adres een naambordje is. Zit dat niet op de gevel, bij een bel of brievenbus, dan kom je in de problemen. Je krijgt

dan bijvoorbeeld geen Europees btw-nummer. Ik heb van dichtbij meegemaakt dat bedrijven daardoor voor tonnen het schip ingingen.'

Oprichten bedrijf kost negen maanden

De Europese Unie hanteert als richtlijn dat elke Europeaan in een dag of drie een niet al te ingewikkeld bedrijf moet kunnen oprichten. In Spanje duurt het proces gemiddeld negen maanden.

Onderzoekers van de Wereldbank en samenstellers van de jaarlijkse Europese Bureaucratie Index, het Slowaakse Instituut voor Economische en Sociale Studies, komen er jaar na jaar op uit dat Spanje boven aan de Europese lijst hoort van landen waar de bureaucratie de meeste tijd vreet.

Adolfo Palomares, coördinator bij de kamer van koophandel van Madrid, wijt het voor een deel aan de manier waarop Spanje wordt bestuurd. 'Er is hier een landelijke overheid, er zijn sterke besturen van autonome regio's, maar niet elk bestuur van elke autonome regio heeft dezelfde macht, wat complicerend werkt. Dan zijn er nog provincies en gemeenten, en in de grote gemeenten ook nog wijkorganen, allemaal met hun eigen bureaucratie.' En dan te bedenken dat Madrid de economisch succesvolste regio is van Spanje. In andere regio's kan het nog erger zijn.

Het mes erin

De Spaanse regering wil nu het mes zetten in 's lands bureaucratie. Een paar dagen geleden is daartoe de partijloze vakminister José Escrivá benoemd tot de baas van het nieuwe ministerie van zowel digitalisering als openbare diensten. Die zijn in één ministerie ondergebracht om de koe écht bij de horens te vatten. In de komende vier jaar wordt €6,5 mrd besteed aan de digitaliseringsslag.

Premier Pedro Sanchez ziet een voordeel in het late moment waarop Spanje alsnog digitaliseert. Bij Escrivá's benoeming wees de premier erop dat zijn land nu een van de eerste landen is die kunstmatige intelligentie soepel kan inweven in digitale overheidsprocessen, zonder dat bestaande systemen hoeven te worden aangepast of omgebouwd.

Dat Spanje nu wel eens voorop zou kunnen gaan lopen, kan volgens Jeroen Oskam niet goedmaken wat het land door de bureaucratie is misgelopen. 'Wat niet algemeen bekend is, is welke bedrijven van een vestiging in Spanje hebben afgezien, omdat ze er niet meer tegen konden. Ik heb bedrijven begeleid naar een opening van een Spaanse vestiging, maar die er uiteindelijk toch de brui aan gaven vanwege die bureaucratie. Namen kan ik niet geven, maar er zitten ook grote ondernemingen bij die hier economische impact hadden kunnen hebben.'

Bureaucratie kost iedereen geld

De Europese Unie vindt dat de kosten voor het oprichten van een klein bedrijf niet te hoog moeten zijn. Zo houd je de economie concurrerend is de gedachte. Richtlijn voor zelfstandigen zonder personeel die willen starten is dat ze rond 100 euro aan kosten kwijt zijn.

Zo niet in Spanje. De oprichting van een klein, eenvoudig bedrijf met één eigenaar, zonder werknemers, kan in totaal meer dan €6000 kosten, als het tegenzit.

Er zijn onder meer kosten voor inschrijving bij de kamer van koophandel en het handelsregister, waarvan de eerste inschrijving – afhankelijk van de regio – maandelijks of jaarlijks moet worden verlengd. Verder zijn er kosten voor papierwerk, zoals vergunningen.

Elke Spaanse zzp'er betaalt bovendien jaarlijks een solidariteitsheffing aan de overheid. Die heffing is niet voor elke zzp'er gelijk en loopt uiteen van €225 tot €530.

Lees ook

Luchthaven van Madrid wil uitbreiden en de grootste worden in West-Europa

Onrustig Spanje schrikt investeerders en ondernemers af